

PROEFSLEUVENONDERZOEK

MARKTPLEIN MIDDELKERKE **(prov. West-Vlaanderen)**

BASISRAPPORT – JULI 2008

**Auteurs: Jeroen VERMEERSCH
Tomas BRADT
Bert ACKE**

PROEFSLEUVENONDERZOEK

MARKTPLEIN MIDDELKERKE
(prov. West-Vlaanderen)

BASISRAPPORT – JULI 2008

Auteurs: Jeroen VERMEERSCH
Tomas BRADT
Bert ACKE

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2008/6

Figuur 1 op schutblad: Onderzoek van sleuf 4 tijdens de marktdag (© Monument Vandekerckhove nv).

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☐

Prospectie ☒

Vergunningsnummer: 2008/82/25594

Datum aanvraag: 07/05/2008

Naam aanvrager: Jeroen Vermeersch

Naam site: Marktpllein Middelkerke

Opdrachtgever:	Dexia Bank nv Pachécolaan 44 1000 Brussel
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Bevoegde Vlaamse overheid:	Sam De Decker (Agentschap RO-Vlaanderen Onroerend Erfgoed)
Projectleider:	Bert Acke
Leidinggevend archeoloog:	Jeroen Vermeersch
Archeologisch assistent:	Tomas Bradt
Wetenschappelijke begeleiding:	Marnix Pieters (VIOE)
Projectcode:	MKMP08
Titel:	Proefsleuvenonderzoek Marktpllein Middelkerke (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport – juli 2008.
Rapportnummer:	2008/6
Contact Bert Acke:	E-mail: bert.acke@monument.be GSM: 0485/88 71 16

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	3
1. INHOUDSTAFEL	4
2. INLEIDING	5
3. SITUERING	6
4. LANDSCHAPSGESCHIEDENIS	7
4.1. BODEM	7
4.2. BEWONINGSGESCHIEDENIS	7
5. ONDERZOEKSMETHODE.....	12
6. RESULTATEN EN EERSTE INTERPRETATIE	13
7. ALGEMEEN BESLUIT EN AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK	18
8. BIBLIOGRAFIE	19
9. INVENTARIS.....	20
9.1. INVENTARIS VAN DE SPOREN.....	20
9.2. INVENTARIS VAN DE VONDSTEN.....	21
9.3. INVENTARIS VAN DE FOTO'S	22
9.4. INVENTARIS VAN DE TEKENINGEN	24

2. INLEIDING

Naar aanleiding van de bouwplannen voor de aanleg van een parkeergarage onder het Marktpllein van Middelkerke, werd tussen 26 mei en 10 juni 2008 door Monument Vandekerckhove nv een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op het terrein. De opdrachtgever en financierder voor het onderzoek was Dexia Bank nv, die in opdracht van de gemeente Middelkerke de ondergrondse parking zal aanleggen.

Omdat deze bouwactiviteiten gepaard gaan met bodemversturende graafwerken, werd door het Agentschap Ruimtelijke Ordening Vlaanderen – entiteit Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid bepaald dat er voorafgaand aan de werken een archeologische inventarisatie van de site moest plaatsvinden. Door middel van de aanleg van een aantal proefvlakken wordt op die manier inzicht verkregen op de aanwezigheid of het ontbreken van archeologisch erfgoed op de locatie en kunnen vervolgens aanbevelingen geformuleerd worden ten aanzien van de geplande ingrepen, met als doel te vermijden dat waardevol archeologisch erfgoed ongedocumenteerd verloren gaat of dat de werf onverwacht vertraging oploopt door archeologische vondsten. Op basis van de resultaten van deze terreininventarisatie en de daaruit voortvloeiende aanbevelingen, kan het Agentschap beslissen om de grond vrij te geven, ofwel in overleg met de bouwheer de randvoorwaarden voor een uitgebreide opgraving vast te leggen.

In dit basisrapport wordt na een situering van het plangebied ingegaan op de bewoningsgeschiedenis van de regio. Dit geeft een historisch-geografisch overzicht van de streek en kadert de bevindingen van het archeologisch onderzoek op het Marktpllein binnen een ruimere context. Er wordt ingegaan op de evolutie van de kustvlakte in en om Middelkerke op basis van bodemkaarten, historische en archeologische informatie. Een paragraaf over de onderzoeksmethode geeft de manier van werken aan en gaat vooraf aan een uitleg over de aangetroffen vondsten en waarnemingen, met daarbij hun betekenis binnen de historische context van Middelkerke. Als slot wordt alles nog kort samengevat en aangevuld met een aanbeveling naar het al dan niet vrijgeven van de grond. Achterin het basisrapport is de inventaris (met sporen, vondsten, foto's en tekeningen) opgenomen. Bij het rapport hoort tevens een CD-ROM met daarop alle foto's, een digitaal overzichtsplan en de digitale versie van deze tekst.

Ten slotte wenst het archeologisch team de volgende personen en instanties te danken: Dexia Bank nv en de gemeente Middelkerke voor de goede organisatie en vlotte medewerking, Marnix Pieters (Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed) voor de wetenschappelijke begeleiding en nuttig advies, Sam De Decker (Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed) voor de opvolging van het dossier, en eveneens de bewoners van Middelkerke voor hun herinneringen aan vroeger.

3. SITUERING

Het plangebied is gelegen op het Marktplain van de gemeente Middelkerke (provincie West-Vlaanderen, zie figuur 2). De locatie staat kadastraal bekend als: afdeling 1, sectie B, perceel 63B4. Het Marktplain wordt in het zuidoosten begrensd door de Oostendelaan en in het zuidwesten door de Populierenlaan. Ten noordwesten van het terrein bevinden zich het zwembad en een speelplein, terwijl de gemeentelijke bibliotheek ten noordoosten van de markt ligt.

Het Marktplain is in gebruik als open ruimte met parkeergelegenheid, waar elke donderdag de wekelijkse marktdag doorgaat. Het plein ligt op ca. 3,83 m TAW hoogte, waarbij het centrum iets hoger is gelegen dan de randen. Het terrein is ongeveer 6000 m² groot. Doordat ook een zone gelegen tussen het Marktplain en het zwembad zal ontgraven worden, beslaat de totale te ontgraven oppervlakte voor de ondergrondse garage één hectare.

Figuur 2: Situering van de gemeente Middelkerke in West-Vlaanderen en van het Marktplain in de gemeente (rode ster) (© www.giswest.be).

4. LANDSCHAPSGESCHIEDENIS

Over de vroege geschiedenis van Middelkerke en het plangebied in het bijzonder is weinig gekend. Daarom is het noodzakelijk dieper in te gaan op de landschapsgeschiedenis van de regio om een inzicht te krijgen in de gebruiksmogelijkheden van het landschap door de mens, in verschillende relevante perioden en voor verschillende relevante activiteiten. Hierbij wordt voornamelijk gekeken naar de bodemkaart, historische kaarten, gebeurtenissen in het verleden en archeologische vondsten uit de regio.

4.1. Bodem¹

Kennis van de bodem is van belang omdat de geschiedenis van ontginning en bewoning in een bepaald gebied sterk beïnvloed is door de bodemkundige gesteldheid. Op de locatie van het Marktpllein bestaat de bodem uit kleigronden, meerbepaald dekkleigronden (m.E1, zie figuur 3 - paars). Deze worden volgens de bodemclassificatie omschreven als bodems met homogeen Duinkerke-III kleidek tot meer dan één meter. Deze klei zou tijdens de derde transgressiefase (11de eeuw) rond de streek van Nieuwpoort afgezet zijn en vormt de zogenaamde Middelland Polders. Tegenwoordig wordt de zgn. Duinkerke-III transgressie aanzien als klei afgezet tijdens overstromingen uit die periode (zie verder). Net ten oosten van het plangebied ligt een overdekte kreekruiggrond (m.D5, zie figuur 3 – roze). Dit is een kleiige zand- tot kleigrond die lichter wordt in diepte en overdekt is met dekkleigronden. Deze kreekruiggrond is gelegen langs de Graningate, een restant van een niet geheel opgevulde getijdengeul uit de vroege middeleeuwen. De Graningate was onderdeel van het Groot Geleed, die de grens vormde van het eiland Testerep. Deze geul is in de bodem herkenbaar als een geulgrond (m.G2, zie figuur 3 – donkerpaars). De bodems zijn alle kleiige polderbodems die gelegen zijn achter de duinenrij. Net ten noordwesten van het plangebied liggen geëgaliseerde duingronden (d.C2, zie figuur 3 - donkergeel), die kunstmatig geëffend en matig vochtig zijn. De zuidoostelijke, zuidelijke en westelijke gebieden bij het Marktpllein zijn niet gekarteerd.

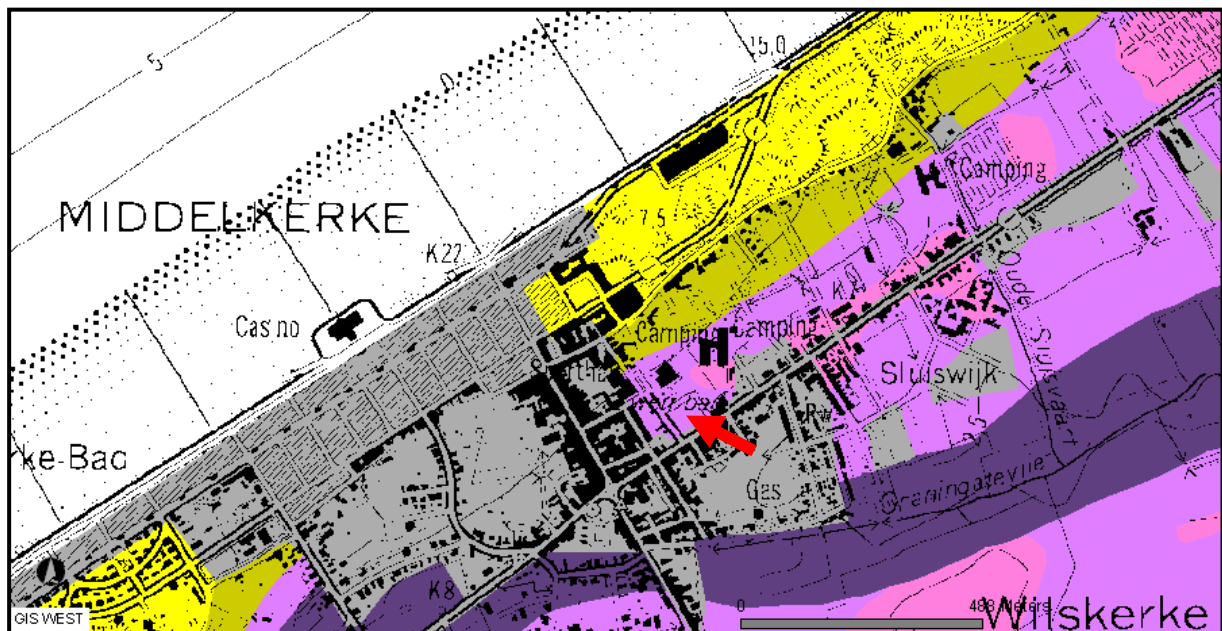
4.2. Bewoningsgeschiedenis

De ontstaansgeschiedenis van de kustvlakte is zeer nauw verbonden met de zee. Het landschap evolueerde sterk in de laatste 10000 jaar tot wat het nu is. In de recentere geschiedenis speelde de mens daarin een niet te onderschatten rol. Tot eind jaren 1970 en begin jaren 1980 bestond de theorie dat onze kustvlakte in de laatste paar duizend jaar gevormd was als gevolg van periodes van zeespiegelstijgingen (transgressies) afgewisseld door periodes van dalingen in het zeeniveau (regressies). Deze theorie werd voor recente periodes bevestigd door de afwezigheid van historische en archeologische bronnen. Geologisch booronderzoek en archeologische vondsten van de laatste jaren hebben dit beeld totaal veranderd².

---

¹ Zie hiervoor: www.giswest.be en VAN RANST & SYS, 2000, pp. 24-28.

² BAETEMAN, 2007, p. 2.

Figuur 3: Situering van het Marktplein (rode pijl) op de bodemkaart, zie tekst voor legende (© www.giswest.be).

Na de IJstijd en het daarmee gepaard gaande smelten van de ijskappen steeg het zeeniveau geleidelijk, waarbij het smeltwater de vlakte van de Noordzee deed opvullen. Deze stijging verliep vrij snel, tot ca. 7500 jaar geleden, waarbij een bijna 10 m dik pakket zand en klei afgezet werden. Na deze periode (7500 tot 5500 jaar geleden) trad er in de zeespiegelstijging een vertraging op, die resulteerde in het ontstaan van drogere delen in het landschap met zoetwatermoerassen waar riet op groeide dat zich opstapelde tot veen. Ook verder landinwaarts had de zee in deze periode nog een grote invloed. Langsheen de geulen werd nog constant zand en klei afgezet. De invloed van de zee op land nam aan het einde van die periode verder af waardoor de veengebieden zich verder konden uitbreiden. De veengebieden kwamen toen voor in zowat de gehele huidige kustvlakte en het pakket kon één tot twee meter dik zijn. De kust lag toen tevens twee tot drie kilometer verder in zee in vergelijking met vandaag. De veenlaag waar hiervan sprake is, was tot een aantal decennia geleden nog zichtbaar op het strand van Raversijde. Door een combinatie van menselijke activiteiten (veenontginning, drainage en ontbossing) en natuurlijke factoren (erosie van kust en getijdengeulen) gedurende de IJzertijd en Romeinse periode kwam er een einde aan deze veengroei, al zijn de precieze omstandigheden en periode waarin dit gebeurde alsnog onduidelijk³.

Pas ca. 550-750 na Chr. was er een zeker evenwicht tussen de sedimentatie en erosie in de kustvlakte. Dit evenwicht duurde tot ca. 800 na Chr. De getijdengeulen ondervonden geen of nog weinig invloed vanuit de zee en gingen lateraal migreren. De erosie en sedimentatie waarvan hierbij sprake is, zorgde voor een variatie in sedimenten die het veen afdekten. Dit gebeuren werd in het verleden onjuist geïnterpreteerd als transgressiefasen. In de periode tussen de 4de en de 6de eeuw werd de kustvlakte waarschijnlijk wel aangedaan door de mens vanuit de nederzettingen gelegen aan de rand van Zandig Vlaanderen en was er mogelijk ook

³ BAETEMAN, 2007, pp. 6-8.

periode	tijd
Nieuwe Tijd	1500-heden
Late Middeleeuwen	1200-1500
Volle Middeleeuwen	900-1200
Vroege Middeleeuwen	450-900
Romeinse Tijd	57 v. Chr.-450 n. Chr.
IJzertijd	800 v. Chr.-57 v. Chr.
Bronstijd	2000 v. Chr.-800 v. Chr.
Neolithicum	4500 v. Chr.-2000 v. Chr.
Mesolithicum	8000 v. Chr.-4500 v. Chr.
Paleolithicum	240000 v. Chr.-8000 v. Chr.

Figuur 4: Overzichtstabel van de belangrijkste archeologische periodes.

bewoning in de Polders zelf, al hebben deze activiteiten voorlopig weinig sporen nagelaten⁴. In de gebieden beïnvloed door de IJzer konden delen van het land pas na 650 na Chr. tot schorre evolueren. In bepaalde gebieden was dit nog iets later, bijvoorbeeld in de streek van Oostende en Veurne⁵. Het is pas vanaf de 7de eeuw dat we sporen hebben van definitieve bewoning in de kustvlakte, zoals blijkt uit het aangetroffen aardewerk uit Lampernisse, Oostkerke, Uitkerke, Zandvoorde e.a. Deze nederzettingen ontstonden voornamelijk op de hoger gelegen geulruggen en oeverwallen⁶. De mens deed toen de kustvlakte voornamelijk aan om schapen te laten grazen op de met zoute vegetatie begroeide schorren, zoals gekend is uit de oudste vermeldingen uit de vroege 8ste eeuw. In de Karolingische periode (8ste eeuw) ontstaan dan ook landelijke kerken en kapellen die door grondeigenaars gebouwd werden⁷.

Wat betreft Middelkerke gaat de oudste vermelding ('Middelkerca') terug tot een akte uit 1218. Er zijn andere bronnen die een vroegere datum suggereren⁸, maar de eerst vermelde datering wordt het meest aangenomen. Het dorp, dat in 1293 tevens vermeld wordt als onafhankelijke parochie, was centraal gelegen op het eiland Testerep (zie figuur 5). Testerep of Testreep was een eiland bestaande uit een duinenrij met schorregebied. Dit gebied, dat reeds in de 10de eeuw vermeld werd, was voornamelijk in gebruik als grasland voor kudden schapen en hoorde, na de schenkingen van 992 en 995, toe aan de Gentse Sint-Pietersabdij⁹. Vanaf de 12de eeuw trad er een belangrijke evolutie op in dit gebied. De schapenteelt maakte er geleidelijk aan plaats voor veeveelt en akkerbouw. Er vond eveneens een bevolkingstoename plaats die gepaard ging met het ontstaan van de eerste dorpen op Testerep. Het Sint-Pietersdomein werd verder ook vercijsd onder verschillende individuele landbouwbedrijven.

⁴ TYS, 2003, p. 261.

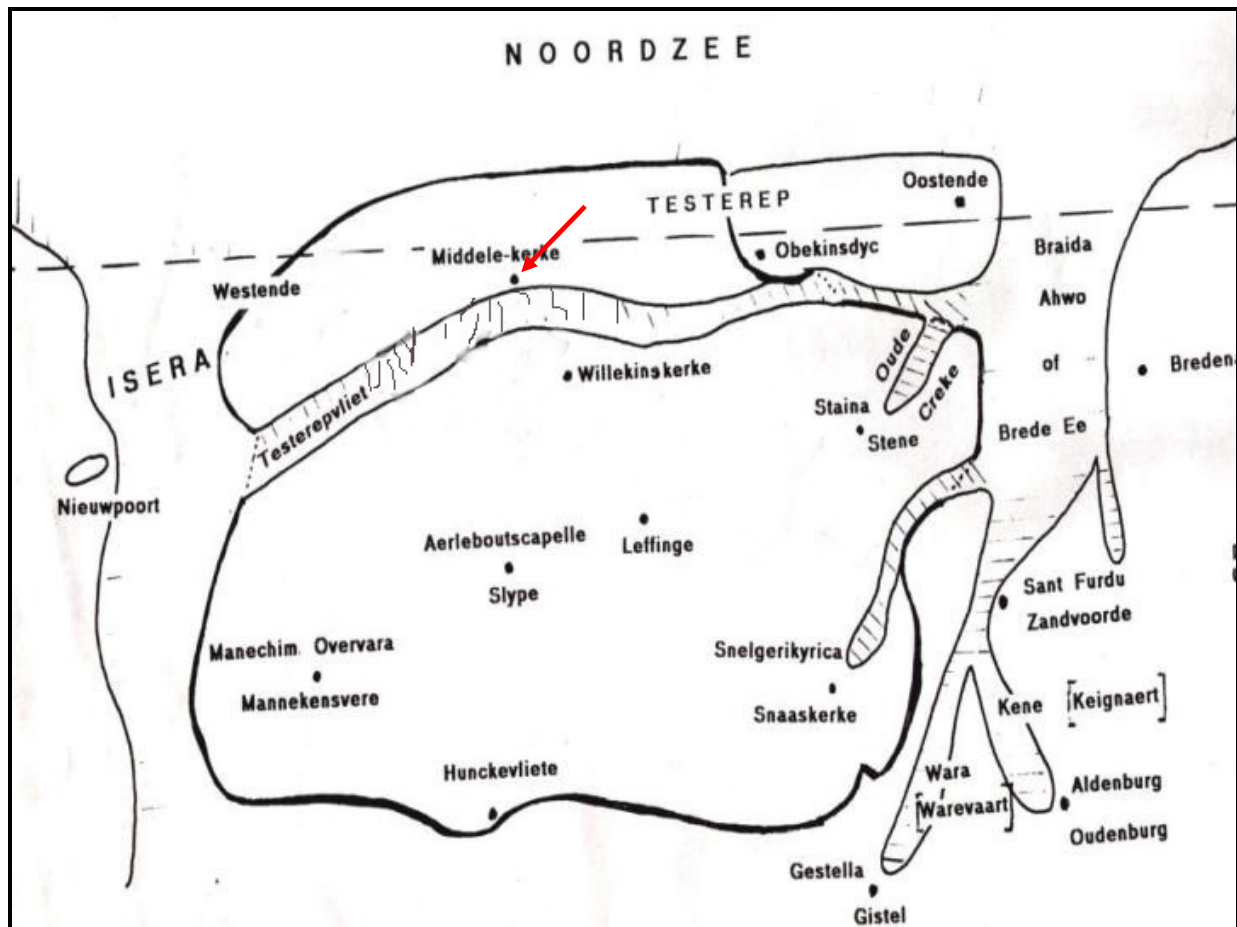
⁵ BAETEMAN, 2007, pp. 8-9.

⁶ TYS, 2003, pp. 259-263.

⁷ TYS, 2003, pp. 261, 271-272.

⁸ BARRA, 2005, p. 15.

⁹ TYS, 1998, p. 3.

Figuur 5: De ligging van Middelkerke op het eiland Testerep gedurende de vroege middeleeuwen. De stippellijn duidt de huidige kustlijn aan (© www.wikipedia.org).

In de plaatselijke economie van Middelkerke moet de visserij steeds een beperkte rol gespeeld hebben. Deze was voornamelijk toegespitst op strandvisserij. Het vissen met sloepen en boten was een activiteit die in de gemeenten met een vissershaven zoals Walraversijde, Oostende of Nieuwpoort moet gezocht worden¹⁰. Tijdens en zeker ook na de middeleeuwen is landbouw waarschijnlijk wel de hoofdactiviteit geweest. Voornamelijk in de kleiige kustvlakte achter de duinenrij waren in de ganse periode grote landbouwbedrijven actief¹¹. Door de bevolkingstoename en de economische bloei van steden als Brugge en Gent vanaf de 12de eeuw ontstond er een nood aan energiebronnen. In de Polders werd de veenontginning een belangrijk onderdeel van de economie in de regio. Grondprijzen van percelen waar veen ontgonnen kon worden, stegen tot driemaal in waarde in vergelijking met landbouwgronden¹².

¹⁰ DESSEYN, 2007, p. 19.

¹¹ DESSEYN, 2007, p. 17.

¹² Persoonlijke communicatie van Marnix Pieters op 23-06-2008.

Op het einde van de 14de eeuw zat de kustvlakte echter in een zware crisis. De landbouw kende een sterke achteruitgang, met dalende inkomsten en een stijging van de prijzen. Daarenboven hadden ook stormvloeden, voornamelijk die van 1393, zware gevolgen voor de regio. In de parochies Mariakerke en Middelkerke doken toen armendissen op¹³. Vanaf de versteviging van de Gravejansdijk door graaf Jan zonder Vrees in 1405 werden de dorpen beter beschermd tegen hevige stormen. De dijk diende daarnaast ook als verhoogde verbindingsweg (duinenweg). Deze bleef de belangrijkste weg in Middelkerke tot de aanleg van de Oostendse Steenweg in 1823¹⁴. Op het einde van de 15de eeuw kreeg de regio af te rekenen met oorlogsgeweld. Het conflict, dat eindigde in 1494, ging tussen het leger van Maximiliaan van Oostenrijk en de legers van Gent en Brugge. De strijd speelde zich af tussen Nieuwpoort, dat partij gekozen had voor Maximiliaan, en Oostende, dat partij gekozen had voor Gent en Brugge. Verschillende huizen werden verlaten en omgevormd tot ruïnes¹⁵. Welke de precieze gevolgen voor Middelkerke waren, zijn onduidelijk.

Ook tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1567/68-1548) zou de streek te lijden hebben onder oorlogsgeweld. De kuststreek werd bij het conflict tussen Spanje en de Nederlanden vanuit de zee door huurtroepen geplunderd. De ruime regio om Oostende bleef nog tot 1604 het toneel van strijd en verwoesting. Het dorp Walraversijde kende toen haar einde, wat onder meer in de hand gewerkt werd door het feit dat het kerkbestuur van Middelkerke grond, waar ze tijdens de oorlog een voorlopige hoede op had, niet aan de inwoners van het verwoeste dorp wou teruggeven. Deze kapelgronden werden door het kerkbestuur van Middelkerke omgezet in landbouwgronden die een grote economische waarde hadden. Op die wijze konden de inwoners van Walraversijde geen gebruik maken van de lichte heropleving die ze toen meemaakten en ging het dorp geleidelijk definitief ten onder¹⁶.

Op de historische kaarten van Ferraris (ca. 1775) en Popp (ca. 1872) is – ondanks de afwezigheid van detail - te merken dat Middelkerke in die periode nog erg bescheiden was in omvang en zich voornamelijk langsheen de Oostendse Steenweg situeerde. Er kan gesteld worden dat het gebied van het Marktpllein toen niet bewoond was. Wat de functie van het terrein dan wel was, is niet duidelijk. Tot in de 19de eeuw is er weinig gekend van het kustdorp Middelkerke. Vanaf die periode treedt de gemeente echter meer op de voorgrond, voornamelijk in het laatste kwart van die eeuw wanneer de evolutie ingezet wordt tot Middelkerke als toeristische badplaats. Uit de recente geschiedenis weten we dat het plein tot in de jaren 1960 een weide was waar pony's konden grazen die op het strand werden ingezet voor ritjes met kinderen.

Pas in de tweede helft van de jaren 1960 werd de weide in gebruik genomen als plein, maar moest het opgehoogd worden vanwege de hoge grondwatertafel. Voor de ophoging werd gebruik gemaakt van resten van een aantal villa's die voorheen aan de dijk stonden, ter hoogte van het casino. Verder werden er bunkerresten en ander afval gebruikt. Vervolgens werd dit alles afgedekt met een nivelleringslaag om er een parking op aan te leggen.

---

¹³ TYS, 1998, pp. 7-8.

¹⁴ DESSEYN, 2007, p. 18.

¹⁵ TYS, 1998, pp. 11-12.

¹⁶ TYS, 1998, pp. 13-17.

5. ONDERZOEKSMETHODE

Het doel van het archeologisch vooronderzoek is “... om aan de hand van enkele proefvlakken, verspreid aangelegd op het terrein, een zicht te krijgen op de aanwezigheid of afwezigheid van archeologische sporen in de ondergrond en op de gaafheid hiervan. Op basis van de resultaten van deze inventarisatie kunnen vervolgens aanbevelingen geformuleerd worden ten aanzien van een eventueel vervolgtraject. Indien geen archeologische sporen werden aangetroffen of indien werd vastgesteld dat het terrein grondig werd verstoord, kan besloten worden dat de kans op het aantreffen van archeologische sporen gering of quasi nihil is en kan de werf zonder enige hinder of vrees voor onverwachte vondsten voortgezet worden. Indien daarentegen blijkt dat zich waardevolle en gaaf bewaarde archeologische sporen op het terrein bevinden die bedreigd worden door de geplande bouwingsrepen, is een preventieve archeologische opgraving noodzakelijk. Het doel van zo’n opgraving is om de sporen en structuren te registreren en te documenteren, opdat de informatie die ze bevatten niet voorgoed verloren gaat.”¹⁷.

Het veldwerk werd voorafgegaan door een korte voorbereidingsperiode, waarbij maximaal archeologische en landschappelijke gegevens werden verzameld die het project inhoudelijk kunnen situeren. De ontgraving die vanaf september 2008 zal plaatsvinden voor de aan te leggen parkeergarage heeft een omvang van ca. één hectare en dekt het volledige Marktplein, met daarbij eveneens de noordwestzijde van het plein waar het speelplein gelegen is, tussenliggende weg en parkeerplaatsen inbegrepen. In het kader van het archeologisch vooronderzoek werden verspreid over het Marktplein zes vierkante proefvlakken aangelegd van elk ca. 100 m² groot (10 x 10m). Hierdoor werd in totaal 600 m² onderzocht, ofwel 6% van de bedreigde zone. Op het terrein werden de zes putten in twee rijen van drie aangelegd, parallel aan de zijden van de markt (zie figuur op uitvouwblad): drie proefvlakken langsheen oostelijke kant (sleuven 1, 2 en 3) en drie vlakken aan westelijke zijde (sleuven 4, 5 en 6). Om de hinder voor het gebruik van het Marktplein te beperken, werd beslist om maximaal twee sleuven tegelijkertijd open te leggen en tevens rekening te houden met de wekelijkse marktdag op donderdag. Slechts éénmaal diende een sleuf open te blijven tijdens de marktdag (sleuf 4). Na het wegnemen van het asfalt (ca. 10 cm) en de egalisatielaag (ca. 30 cm) werden de vlakken onder begeleiding van het archeologisch team uitgegraven tot op het juiste niveau door een kraan met platte bak, ter beschikking gesteld door de gemeente Middelkerke. Om een goed inzicht te krijgen in de stratigrafie werd in elke put één diepere sondering uitgevoerd, hetzij door een manuele boring, hetzij door het machinaal uitgraven van een kijkgat. Na registratie van de gegevens en bij het ontbreken van relevante archeologische sporen, werd het vlak aansluitend toegelegd.

Alle archeologische sporen werden beschreven, gefotografeerd en ingetekend in grondplan op millimeterpapier op schaal 1:50. Bij elk proefvlak werd eveneens een representatief wandprofiel schoongemaakt, gefotografeerd, ingetekend en beschreven. Voor de registratie van de sleuven en sporen en het benoemen van de foto’s werd de benaming MKMP08 (MiddelKerke MarktPlein 2008) gebruikt. De vondsten die aan het oppervlak werden aangetroffen werden volgens context ingezameld. Ze werden later gewassen en de zakjes met vondsten werden voorzien van fiches met daarop de vermelding van het sleuf-, spoor- en vondstnummer en een korte beschrijving van de aard van het materiaal.

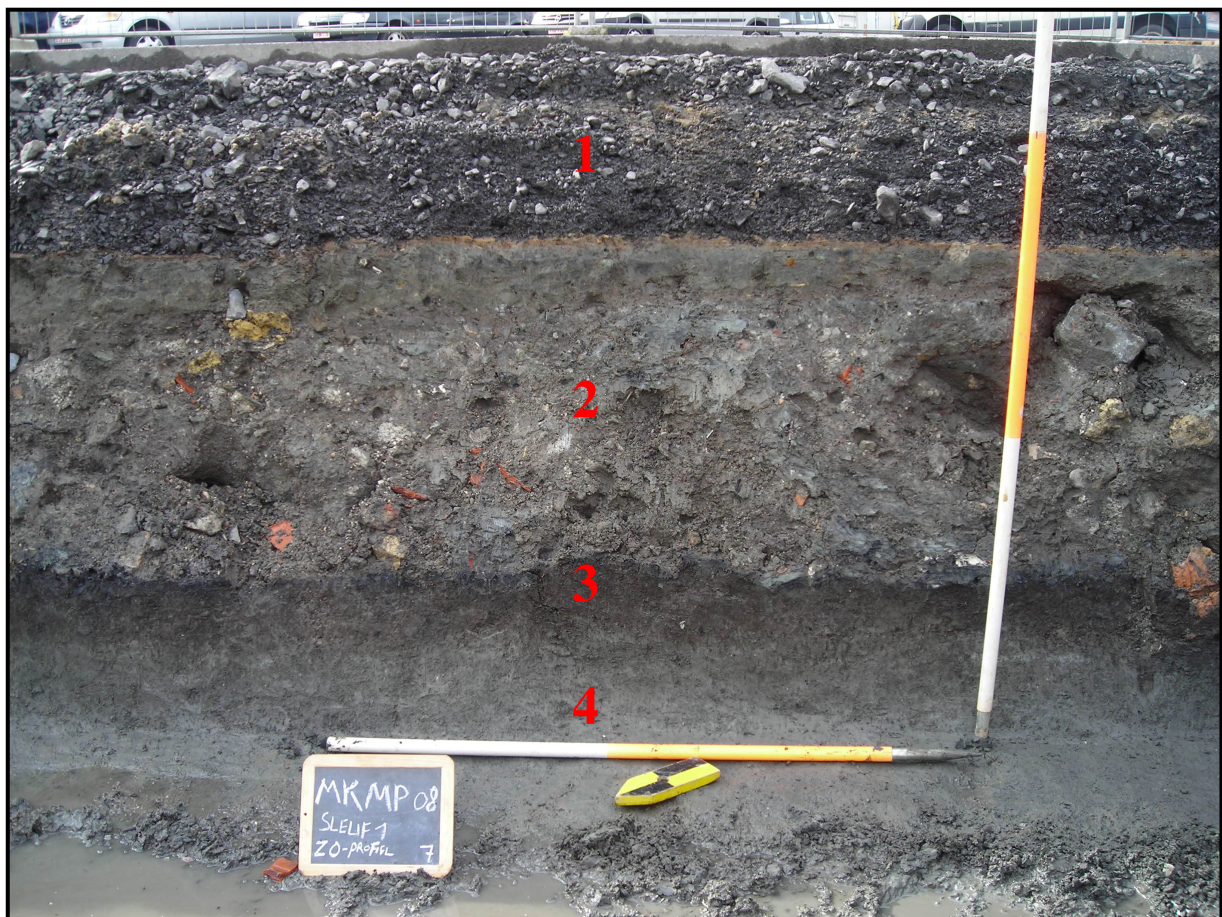
---

¹⁷ [DE DECKER], 2008, p. 1.

6. RESULTATEN EN EERSTE INTERPRETATIE

De belangrijkste observaties in de verschillende vlakken worden hieronder samen behandeld, omdat deze erg gelijkaardige resultaten opleverden.

Bij de aanvang van het onderzoek was op basis van getuigenissen bekend dat het gebied waar het Marktpllein gelegen is altijd een erg natte grond heeft gehad. Dit werd ook duidelijk bij het openleggen van de sleuven. Na het afgraven van de 30 cm dikke egalisatielaag en de ca. één meter dikke ophogingslaag, bestaande uit puin, werd de natuurlijke kleibodem zichtbaar. Dit niveau kwam ongeveer overeen met de grondwatertafel. Lokale bewoners van Middelkerke herinnerden zich nog dat er tijdens de winter, een periode met een hogere grondwaterstand, hier op de dichtgevroren weide geschaatst kon worden. In de verschillende wandprofielen van de proefvlakken was deze weide nog te herkennen als een zwarte kleiige band die zich onderscheidt van de onderliggende groene klei, de eigenlijke moederbodem. Het grondvlak van de verschillende proefputten werd aangelegd in dit natuurlijke kleiniveau (zie figuur 6).

Figuur 6: Profielopbouw in de zuidoostelijke wand van sleuf 1, met van boven naar onder: asfalt en stabilisé van de huidige parking (1), ophogingspakket van bij de aanleg van het Marktpllein (2), zwarte kleiband van vroegere weide (3), groene klei (4) (©MVDK).

In de sleuven het dichtst gelegen bij de Oostendelaan (sleuven 2, 3 en 6) werden op dit niveau opgevulde grachtjes aangetroffen. Deze waren niet altijd in het vlak zichtbaar, maar konden in dat geval wel in het profiel waargenomen worden. Hun situering in het bovenste deel van de kleilaag/het niveau van de vroegere weide toont aan dat er vóór de aanleg van de markt verschillende sloten aanwezig waren, die moesten zorgen voor de afwatering van het gebied in de richting van de Oostendelaan, waar zich vroeger een gracht bevond. Vandaag is deze nog te herkennen door de ligging van rioleringen in de nabijheid van de oorspronkelijke loop. Twee grachten werden geïdentificeerd als zijnde dergelijke afwateringsgrachten. Ze lopen parallel aan elkaar en werden aangetroffen in respectievelijk sleuven 2 & 3 en sleuf 6. De opvulling bestond uit bruinkleiig materiaal en bouwpuin dat in de 20ste eeuw kon gedateerd worden. Hoogstwaarschijnlijk werden die in dezelfde periode gedicht als de ophoging van het Marktpllein, of nog iets vroeger.

In sleuf 6 werd een oudere gracht aangetroffen, spoor 1, die oversneden werd door spoor 2, de jongere gracht uit vlak 6. Mogelijk sluiten spoor 3 uit sleuf 6 (zie figuur 7) en sporen 1 en 2 uit sleuf 5 aan bij de oudere gracht uit sleuf 6, omdat ze allen dezelfde gelijkaardige grofzandige en grindige opvulling hebben. Deze onnatuurlijke grindige opvulling in de kleiige Polders is mogelijk te verklaren als een manier van drainering van het gebied: door de afwateringsgrachten op te vullen met grind kan er een terreinwijziging plaatsvinden zonder dat de afwatering bemoeilijkt wordt. Mogelijk werden deze oudere grachten gedicht met grof materiaal als grind en keien ten voordele van de aanleg van nieuwe afwateringsgrachten (spoor 2 in sleuf 6)¹⁸. De relatieve datering kon opgemaakt worden op basis van de positie onder de gracht (spoor 2) in sleuf 6 en het feit dat in de profielen het spoor telkens nog bedekt is met een dun kleipakket. De positie in het kleipakket en boven de veenlaag duidt op een post-middeleeuwse datering maar dus wel ouder dan spoor 2 uit sleuf 6 waarvan de aanleg ongekend is.

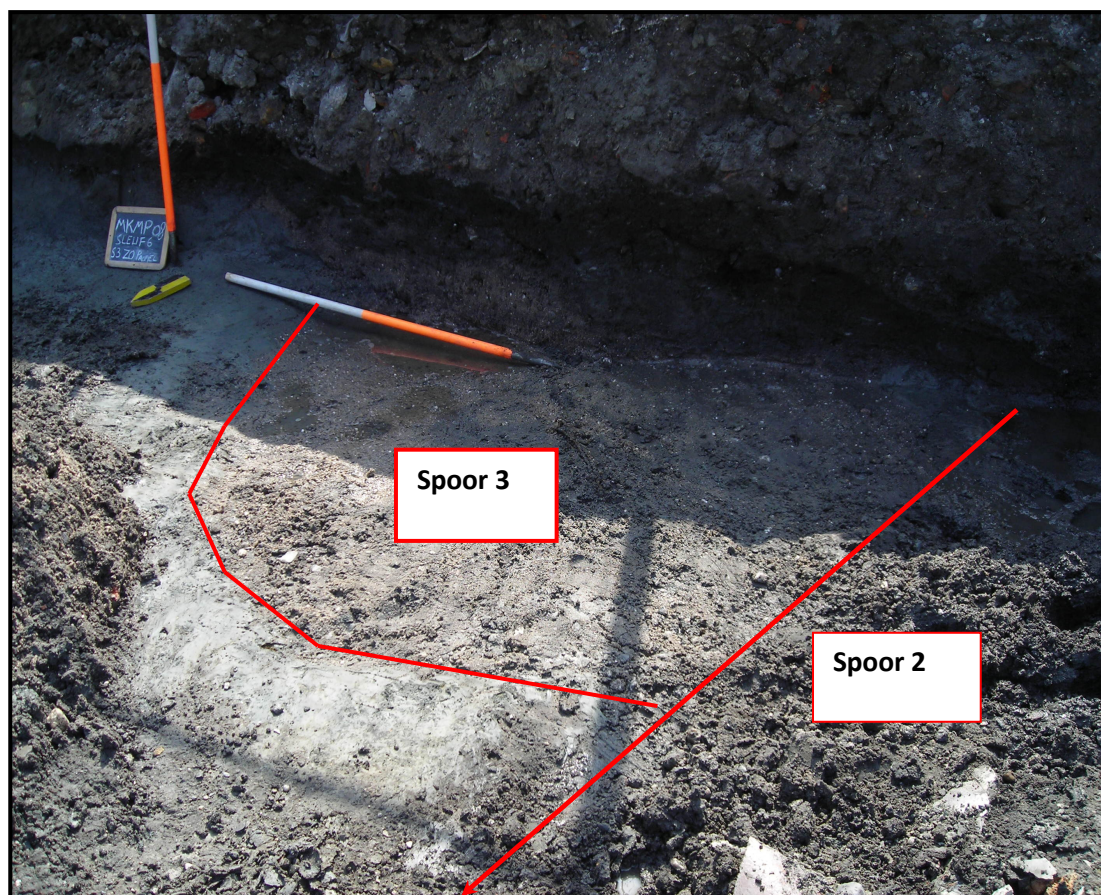
Om een duidelijk beeld te krijgen op de bodemopbouw werd in elke sleuf manueel een boring of machinaal een kijkgat (zie figuur 8) gezet. Het beeld dat daarbij verkregen werd was telkens gelijkaardig: onder de donkergrijze kleilaag (niveau van het grasland) bevindt zich een dik groen kleipakket dat meer dan 2 m dik is. In het lagere deel van dit profiel zijn er brokken rietveen¹⁹ zichtbaar. Afhankelijk van de put zit tussen ca. 0,43 m TAW en 0,75 m TAW een dunne veenlaag, die meestal maar enkele centimeter dik is. Naar de straatkant toe lijkt de veenlaag het hoogst te zitten. Daaronder bevindt zich een zandig-kleiige horizont. In geheel het pakket klei boven de veenlaag is er van een gelaagdheid geen sprake. De aanwezigheid van de brokken veen duiden op een duidelijke verrommeling. Het daarin aangetroffen stuk textiel in sleuf 4 zat eveneens in een dergelijke verrommelde laag, op ca. 50 cm boven de veenband. Textiel bestaat uit organisch materiaal en is bijgevolg onderhevig aan snel verval. Dankzij de donkere anorganische omgeving kan dergelijk materiaal goed bewaard blijven (vgl. het skelet uit sleuf 5). Na onderzoek bleek dat dit stuk textiel van moderne aard was en zich vermoedelijk in een ouder boorgat bevond, waardoor het geen datering kon geven aan de omwoeling van de bodem.

---

¹⁸ Persoonlijke communicatie van Marnix Pieters op 23-06-2008.

¹⁹ Rietveen: veen bestaande uit de resten van waterplanten zoals riet.

Figuur 7: Detail grondvlak en profiel in sleuf 6. In rood zijn sporen 2 en 3 aangeduid (©MVDK).

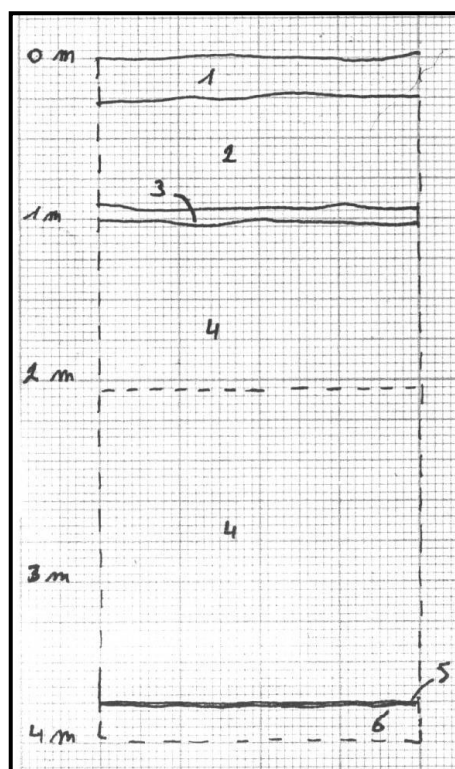

Figuur 8: Kijkgat in sleuf 1 (©MVDK).

Figuur 9: Kijkgat in sleuf 4. Bovenaan de foto zit het niveau van het vlak. Onderaan is de overgebleven veenlaag duidelijk zichtbaar. (©MVDK).

Figuur 10: Profielopbouw in sleuf 1:

- 1) Asfalt + stabilisélaag
- 2) Ophogingslaag
- 3) Zwarte kleiband van weidegrond
- 4) Dik kleipakket (onder de stippellijn komen verspreide veenbrokken voor)
- 5) Veenband
- 6) Zandige klei (©MVDK).

De dunne veenband die in elk kijkgat werd aangetroffen is een duidelijke indicatie van veenontginning. Wetende dat in de late middeleeuwen de Polders actief ontgonnen werden, kan hier met enige zekerheid een laatmiddeleeuwse datering gegeven worden. Dit kan ook een verklaring zijn voor de lagere ligging en natte omstandigheden in het plangebied ten gevolge van inklinking. Tijdens de late middeleeuwen zorgde de opkomst van grote steden als Gent en Brugge vanaf de 12de en voornamelijk in de 13de en 14de eeuw ervoor dat er meer beroep moest gedaan worden op alternatieve energiebronnen, voornamelijk als gevolg van de geslonken houtvoorraad die in de Polders al niet erg uitgebreid was. Het veen uit de kustvlakte werd in die periode op grote schaal ontgonnen en via de vele kleine waterwegen getransporteerd naar deze en andere steden. Zowel de graaf, de abdijen als particulieren speelden hierbij een rol. De economie van de polderdorpen was dan ook sterk geijkt op deze turfontginning, waarbij de waarde van de percelen tot drie maal hoger lagen dan percelen die in gebruik waren voor landbouwdoeleinden²⁰. Bij de ontginning moest men in de klei graven tot men op de veenlaag kwam, die meestal 0,5 tot 1,5 m dik kon zijn. Dit zgn. laagveen was reeds tussen 5000 en 2800 BP gevormd²¹. Bij het ontgraven van de klei kwam telkens wel resten van de bovenlaag van het veen mee dat samen met de ontgraven klei naast het perceel kwam te liggen. Dit is ook te zien in profielen waarbij veenresten vermengd met de verrommelde klei te zien zijn. In vele gevallen werd de klei ook gebruikt in de woningbouw zoals dit het geval was in Walraversijde²², al is dat afhankelijk van de kwaliteit van de klei. Of dit eveneens het geval was in het middeleeuwse Middelkerke kon niet achterhaald worden. Bij de ontginning van het veen liet men telkens een aantal centimeter veen zitten om het doorlaten van water uit de onderliggende zandige laag te voorkomen²³. Het veen dat in blokken werd gedolven werd vervolgens gedroogd tot turf dat werd gebruikt als energiebron voor het opwarmen van de huizen. Voor ‘industriële’ toepassingen als de baksteenindustrie was de vraag naar turf ook erg hoog, te meer dat de verbranding er minder efficiënt verliep in vergelijking met latere ovens²⁴.

Opmerkelijk bij de aanleg van de kijkput in sleuf 5 was de vondst van een dierenskelet (vermoedelijk paard), gelegen op ongeveer 40 cm onder het vlak. De bewaring in de natte kleigrond zorgde ervoor dat er nog bruine vezels van het kadaver aanwezig waren. De volledigheid van het skelet en tevens de ligging van de verschillende botten waren indicatoren dat het dier kort na de dood daar terecht kwam. Van een kuil of een andere vorm van begraving was echter niets te zien. De ouderdom van het skelet is zonder wetenschappelijke dateringsmethoden moeilijk vast te stellen. Het feit dat het onder een pakket klei aangetroffen is duidt op een vrij oude leeftijd, al is met enige zekerheid vast te stellen dat het gaat om een post-middeleeuwse vondst.

Naast het skelet en textiel uit de kijkgaten, werd tijdens het onderzoek slechts een beperkt aantal vondsten gedaan, die dan meestal nog in verband stonden met het ophogingspakket. Aan deze vondsten kunnen geen conclusies verbonden worden, ze hebben verder geen archeologische waarde voor dit onderzoek.

---

²⁰ Persoonlijke communicatie van Marnix Pieters op 26-05-2008.; DEFORCE, BASTIAENS & AMEELS, 2006, pp. 142, 147-148; PATROUILLE, 2002, p. 247.

²¹ DEFORCE, BASTIAENS & AMEELS, 2006, p. 147.

²² PIETERS, 1995, p. 224.

²³ Pers.comm. M.Pieters dd. 26-05-2008.

²⁴ PATROUILLE, 2002, p. 247.

7. ALGEMEEN BESLUIT EN AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

Naar aanleiding van de aanleg van een ondergrondse parking op het Marktpllein van Middelkerke door Dexia Bank en de gemeente Middelkerke, werd door Monument Vandekerckhove nv een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd tussen 26 mei en 10 juni 2008. Gelijkmatic verspreid over de markt werden er 6 proefvlakken van telkens 100 m² aangelegd.

Het onderzoek leverde een aantal aanwijzingen op in verband met menselijke activiteit op deze locatie in de middeleeuwen. Zoals reeds hoger vermeld was het eiland Testerep sinds de 10de eeuw in het bezit van de Gentse Sint-Pietersabdij. Het is erg waarschijnlijk dat het gebied op dat moment in gebruik was als grasland waar schapen konden op grazen. In latere perioden is het mogelijk dat er geleidelijk meer aan landbouw gedaan werd, al kon dat in dit onderzoek niet nagegaan worden. Wel is het duidelijk dat er in het plangebied aan veenontginning gedaan werd. De aanwezigheid van een dun bandje veen en de verrommelde bovengrond zijn daar duidelijke aanwijzingen voor. De ligging ervan onder het niveau van een aantal draineringsgrachten in sleuven 2, 3 en 6 doet vermoeden dat de ontginning geen recente activiteit was. In de 19de eeuw werd wel nog aan veenontginning gedaan, maar dit was in de Polders nog slechts een randverschijnsel. Daarom kan met enige zekerheid gesteld worden dat er hier sporen zijn van veenontginning uit de 13de – 14de eeuw. Tijdens deze periode van economische groei ontstond er een nood aan brandstof. Brandhout werd – zeker in de kustvlakte – een zeldzame bron en er werd daarom overgeschakeld op turf voor de verwarming van huizen, maar ook voor commerciële activiteiten (zoutwinning, in baksteenovens,...). Het is uit tekstuele bronnen gekend dat veenontginning in de kustvlakte een erg belangrijke activiteit was. Gronden waar veen ontgonnen werd had een veel hogere waarde dan landbouwgrond. Veen werd afgevoerd naar de grote steden als Brugge of Gent. Ook in Ename is turf aangetroffen dat mogelijk in Pervijze ontgonnen werd. Het transport kon gemakkelijk gebeuren via de vele waterwegen in deze regio. De ligging van het Marktpllein nabij de Graningate/het Groot Geleed was dan ook een geschikte locatie om veen te ontginnen en zorgde bijgevolg voor interessante inkomsten voor de inwoners van het nog jonge duindorp Middelkerke.

Behalve deze sporen van vroegere veenontginning werden er bij het onderzoek geen noemenswaardige sporen van menselijke aanwezigheid aangetroffen. Er zijn een beperkt aantal artefacten gevonden en enkele grachtstructuren, maar nergens zijn er aanwijzingen dat er onder het Marktpllein sporen van bewoning, grafveld, artisanale ateliers,... begraven liggen. Verder onderzoek van de site wordt dan ook niet aanbevolen. Deze aanbeveling heeft geen enkele bindende kracht, maar dient enkel als advies voor de bevoegde overheid, het Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed. Deze zal uiteindelijk beslissen over het vervolgtraject: de grond kan vrijgegeven worden of er dient verder onderzoek te gebeuren.

8. BIBLIOGRAFIE

- BAETEMAN C., De ontstaansgeschiedenis van onze kustvlakte, in: *De Grote Rede*, 2007, nr. 18, pp. 2-9.
- BARRA J.-M., Beknopte geschiedenis van de Middelkerkse deelgemeenten, in: *Heemkring Graningate*, 2005, nr. 99, pp. 1-40.
- [DE DECKER S.], *Technische bepalingen archeologisch terreininventarisatie markt Middelkerke*, s.l., 2008.
- DEFORCE K., BASTIAENS J. en AMEELS V., Archeobotanisch bewijs voor ontginning en langeafstand transport van turf in Vlaanderen rond 1200 AD: heropgegraven veen uit de abdij van Ename (Oudenaarde, prov. Oost-Vlaanderen), in: *Relicta, Archeologie, Monumenten- en Landschapsonderzoek in Vlaanderen 1*, Brussel, 2006, pp. 141-154.
- DESSEYN J., *Middelkerke 1800-1914 van duindorp tot badplaats*, s.l., 2007.
- PATROUILLE E., Laatmiddeleeuwse baksteenindustrie te Zeebrugge (prov. West-Vlaanderen), in: *Archeologie in Vlaanderen VI*, Zellik, 2002, pp. 243-260.
- PIETERS M., Een 15de- eeuwse sector van het verdwenen vissersdorp te Raversijde (stad Oostende, prov. West-Vlaanderen). Interimverslag 1994, in: *Archeologie in Vlaanderen IV*, Zellik, 1995, pp. 219-236.
- TYS D., De relatie landschap-bewoning: de ontwikkeling van het middeleeuwse kustdorp Wal-Raversyde, in: *Heemkring Graningate*, 1998, nr. 71, pp. 1-23.
- TYS D., De inrichting van een getijdenlandschap. De problematiek van de vroegmiddeleeuwse nederzittingsstructuur en de aanwezigheid van terpen in de kustvlakte: het voorbeeld van Leffinge (gemeente Middelkerke, prov. West-Vlaanderen), in: *Archeologie in Vlaanderen VIII*, Zellik, 2003, pp. 257-279.
- VAN RANST E. & SYS C., *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Gent, 2002.
- www.giswest.be
- www.wikipedia.org

9. INVENTARIS

9.1. Inventaris van de sporen

- Sleuf 2:

SPOORNR	KLEUR	VORM	TEXTUUR	AARD/DATERING
MKMP08 – sleuf 2 – S1	Donker grijs	Gracht	Zandige klei	Moderne afwateringsgracht

- Sleuf 3:

SPOORNR	KLEUR	VORM	TEXTUUR	AARD/DATERING
MKMP08 – sleuf 3– S1	Grijs	Gracht	Zandige klei	Moderne afwateringsgracht

- Sleuf 5:

SPOORNR	KLEUR	VORM	TEXTUUR	AARD/DATERING
MKMP08 – sleuf 5 - S1	Wit- grijs	Gracht	Grind- grof zand	Afwateringsgracht?
MKMP08 – sleuf 5 – S2	Wit – grijs	Gracht	Grind – grof zand	Afwateringsgracht?

- Sleuf 6:

SPOORNR	KLEUR	VORM	TEXTUUR	AARD/DATERING
MKMP08 – sleuf 6 – S1	Wit-grijs	Gracht	Grind – grof zand, bevat tevens metaal en baksteenfragmenten	Afwateringsgracht, ouder dan S2; post-middeleeuws
MKMP08 – sleuf 6 – S2	Grijs-bruin	Gracht	Klei	Moderne afwateringsgracht
MKMP08 – sleuf 6 – S3	Wit – grijs	Gracht ?	Grind – grof zand	Afwateringsgracht?
MKMP08 – sleuf 6 – S4	Wit – grijs	Gracht ?	Grind – grof zand	Afwateringsgracht?

9.2. Inventaris van de vondsten

VONDSTNR	SLEUF	CONTEXT	INHOUD
001	1	Vlakvondst	Metaal: twee pennen
002	1	Vlakvondst	Metaal: koperen dop met inscriptie
003	1	Laag grasland	Metaal: twee ijzer fragmenten
004	2	Vlakvondst	Fragment rood aardewerk
005	3	Vlakvondst	Fragment pijpensteel
006	3	Vlakvondst	Fragment aardewerk en fragment pijpenkop
007	4	Kijkput	Textielfragment
008	6	Laag grasland	Glazen knoop en nagel
009	6	Vlakvondst	Rood geflazuurd en grijs aardewerk
010	6	Spoor 2	Turnhoutse dakpan
011	6	Spoor 1	Nagel met vierkante schacht
012	5	Kijkput	Paardenskelet

9.3. Inventaris van de foto's

- Algemeen:

FOTO	INHOUD
MKMP08 - overzicht – sleuf 1 tot sleuf 6	Locatie sleuven 1-6
MKMP08 – overzicht markt – 01 tot 07	Overzicht Markt
MKMP08 – wegenwerken – 01 tot 05	Zicht op de sleuven van de wegenwerken langs de Oostendelaan

- Sleuf 1:

FOTO	INHOUD
MKMP08 - sleuf 1 – Overzicht 01 tot 22	Overzicht
MKMP08 - sleuf 1 - Profiel 01 tot 24	Profiel
MKMP08 - sleuf 1 - Profiel kijkgat 01 tot 18	Profiel van het kijkgat
MKMP08 - sleuf 1 – ZO-profiel 01 tot 16	Detail van het zuidoostprofiel
MKMP08 - sleuf 1 – Vlak 01 tot 11	Overzicht vlak 1
MKMP08 – sleuf1 – Vondst 001 01 tot 06	Vondst 001
MKMP08 – sleuf1 – Vondst 002 01 tot 14	Vondst 002
MKMP08 – sleuf1 – Vondst 003 01 tot 03	Vondst 003

- Sleuf 2:

FOTO	INHOUD
MKMP08 - sleuf 2 – Overzicht 01 tot 43	Overzicht
MKMP08 - sleuf 2 - Profiel 01 tot 06	Profiel
MKMP08 - sleuf 2 – Profiel kijkgat 01 tot 21	Profiel van het kijkgat
MKMP08 - sleuf 2 – NO-profiel 01 tot 18	Detail van het noordoostprofiel
MKMP08 - sleuf 2 – NW-profiel 01 tot 04	Detail van het noordwestprofiel
MKMP08 - sleuf 2 – ZO-profiel 01 tot 07	Detail van het zuidoostprofiel
MKMP08 - sleuf 2 – Vlak 01 tot 14	Overzicht vlak 1
MKMP08 – sleuf2 – Vondst 004 01 tot 07	Vondst 004

- Sleuf 3:

FOTO	INHOUD
MKMP08 - sleuf 3 – Overzicht 01 tot 21	Overzicht
MKMP08 - sleuf 3 - Profiel 01 tot 22	Profiel
MKMP08 - sleuf 3 – Profiel kijkgat 01 tot 09	Profiel van het kijkgat
MKMP08 - sleuf 3 – ZW-profiel 01 tot 13	Detail van het zuidwestprofiel
MKMP08 - sleuf 3 – ZO-profiel 01 tot 19	Detail van het zuidoostprofiel
MKMP08 - sleuf 3 – Vlak 01 tot 13	Overzicht vlak 1
MKMP08 – sleuf2 – Vondst 005 01 tot 07	Vondst 005
MKMP08 – sleuf2 – Vondst 006 01 tot 10	Vondst 006

- **Sleuf 4:**

FOTO	INHOUD
MKMP08 - sleuf 4 – Overzicht 01 tot 15	Overzicht
MKMP08 - sleuf 4 - Profiel 01 tot 06	Profiel
MKMP08 - sleuf 4 – Profiel kijkgat 01 tot 08	Profiel van het kijkgat
MKMP08 - sleuf 4 – ZW-profiel 01 tot 20	Detail van het zuidwestprofiel
MKMP08 - sleuf 4 – Vlak 01 tot 13	Overzicht vlak 1
MKMP08 – sleuf2 – Vondst 007 01 tot 21	Vondst 007

- **Sleuf 5:**

FOTO	INHOUD
MKMP08 - sleuf 5 – Overzicht 01 tot 09	Overzicht
MKMP08 - sleuf 5 - Profiel 01 tot 14	Profiel
MKMP08 - sleuf 5 – Profiel kijkgat 01 tot 23	Profiel van het kijkgat
MKMP08 - sleuf 5 – Profiel spoor 1 01 tot 03	Profiel spoor 1
MKMP08 - sleuf 5 – Profiel spoor 2 01 tot 03	Profiel spoor 2
MKMP08 - sleuf 5 – Vlak 01 tot 12	Overzicht vlak 1
MKMP08 - sleuf 5 – Vlak spoor 1 01 tot 02	Vlak spoor 1
MKMP08 – sleuf5 – Vondst 012 01 tot 16	Vondst 012

- **Sleuf 6:**

FOTO	INHOUD
MKMP08 - sleuf 6 – Overzicht 01 tot 17	Overzicht
MKMP08 - sleuf 6 - Profiel 01 tot 05	Profiel
MKMP08 - sleuf 6 – Profiel kijkgat 01 tot 17	Profiel van het kijkgat
MKMP08 - sleuf 6 – Profiel spoor 1 01 tot 06	Profiel spoor 1
MKMP08 - sleuf 6 – Profiel spoor 2 01 tot 05	Profiel spoor 2
MKMP08 - sleuf 6 – Profiel spoor 3 01 tot 06	Profiel spoor 3
MKMP08 - sleuf 6 – Profiel spoor 4 01 tot 04	Profiel spoor 4
MKMP08 - sleuf 6 – NO-profiel 01 tot 18	Detail van het noordoostprofiel
MKMP08 - sleuf 6 – NW-profiel 01 tot 04	Detail van het noordwestprofiel
MKMP08 - sleuf 6 – ZO-profiel 01 tot 07	Detail van het zuidoostprofiel
MKMP08 - sleuf 6 – Vlak 01 tot 14	Overzicht vlak 1
MKMP08 – sleuf 6 – Vondst 008 01 tot 07	Vondst 008
MKMP08 – sleuf 6 – Vondst 009 01 tot 09	Vondst 009
MKMP08 – sleuf 6 – Vondst 010 01 tot 05	Vondst 010
MKMP08 – sleuf 6 – Vondst 011 01 tot 06	Vondst 011

9.4. Inventaris van de tekeningen

BLADNUMMER	TYPE	SCHAAL	INHOUD
1	Grondplan + profiel	1:50	Sleuf 1
2	Grondplan + profiel	1:50	Sleuf 2
3	Grondplan + profiel	1:50	Sleuf 3
4	Grondplan + profiel	1:50	Sleuf 4
5	Grondplan + profiel	1:50	Sleuf 5
6	Grondplan + profiel	1:50	Sleuf 6